

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования Республики Тыва

Управление образования администрации Каа-Хемского района

МБОУ СОШ с. Бурен-Хем

СОГЛАСОВАНО

ЗВР

/Ховалыг К.С./

УТВЕРЖДЕНО

Директор

/Бичекей А.А./

Приказ № 1/3

от « 30 » августа 2025 года

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

курса внеурочной деятельности «Друзья книги / Номнун оннуктери»

для обучающихся 4 «Б» класса

Составила: учитель начальных классов
Багай-оол С.А.

Бурен-Хем 2025

Тайылбыр бижик

«Номнун оннуктери» деп немелде ооредилге программазын

4 -ку класска дараазында саавыыр бижиктерге даянып кылган:

1. Эге школага болгаш кол ниити өөрөдилгеге Россия Федерациязынын оорөдилге болгаш эртем яамызынын сумелээн бижиинге даянып, Федералдыг куруненин оорөдилге стандарттарынын негелдезинге кичээлден дашкаар ажил-чорудулганы организаастаарынын дугайында саавыырның негелдезинге дүүштүр кылган.
2. Тыва Республиканын оорөдилге болгаш эртем яамызы болгаш Национал школа хогжудер институттун сумелээни-биле
3. Муниципалдыг бюджеттен хамаарылгалыг ниити билигнин Бурен-Хем ортумак школазынын кичээлден дашкаар немелде өөрөдилге планында бадылаан.

Школанын класстан дашкаар немелде оорөдилге планын езугаар чылда 68 шак болур. Неделяда 1 шак кордунген.

онаалгаларны, мергежилгелерни, айтырыгларны, бодалгаларны, кроссворд, ребустарны тургускаш ажыглаарга оореникчилернин угаап бодаары, состерни шын бижири, бижик демдектерин сагыры база дыл талазы-биле билии быжыгып ханылаарыга салдарлыг .

Кичээлден дашкаар ажил-чорудулга, кичээлге бодаарга, өөреникчилерниң эстетиктиг культуразын элээн делгемчидер. Моон алгаш көөрге, өөреникчилерни кичээлден дашкаар ажил-чорудулгаже хаара тудары – амгы үениң негелдези. Тыва дыл, литературлуг номчулга кичээлдеринге уругларның сонуггалын бедидериниң бир аргазы – кичээлден дашкаар ажил-чорудулгаже киирери.

Кичээлден дашкаар ажил-чорудулга – өөрөдиглиг болгаш кижизидилгелиг класстандашкаар чорудар ажилдарның бирээзи. Ооң өөрөдиглиг ужур-дузазы: өөреникчилерниң кичээлдерге алган билиглерин болгаш чаңчылдарын немээр, делгемчидер база ханыладыр; бердинген темазыга хамаарышкан материалдар чыып, оларны системажыдып, сайгарып, түннел үндүреринге өөрөдир; словарьлар болгаш өске-даа немелде литература-биле таныжар; кежээлер, мөөрейлер, делгелгелер организаастаар; көргүзүг материалдары белеткээр — бо бүгү өөреникчилерниң бот-идепкейин болгаш сонуггалын бедидеринге улуг ужур-дузалыг.

Кичээлден дашкаар ажил-чорудулганың темазын шилээниниң чугулазы

Дыл — ниитилелде эң-не кол шимчедикчи чепсек. Өөреникчи кижини бодунуң төрөөн дылының тыптып сайзырап келген төөгүзүн, ооң ниитилелде амгы үеде туружун сайгарып боданып өөренири амгы үениң негелдези. «Тыва дыл» эртемин өөрөдир шактарның эвээжи-биле уругларга немелде кичээлди шак бо эртемге эрттирери чугула чүүл болуп турар. Ооң-биле чергелештир уругларның

эртемге сонuurгалын көдүрүп, төрөөн дылынга ынакшылын күштелдирер.

Кичээлден дашкаар ажил-чорудулганы

сорулгалары

Өөрөдиглиг:

- өөреникчилерни «Номнуң өңнуктери» эртеминге сонuurгалдыг кылдыр өөрөдир;
- номчулганы амыдырал-биле холбап, бүгү талалыг сайзыраңгай, бедик культуралыг, чараш мөзү-шынарлыг, чогаадыкчы арга-шинектиг кижини хевирлээр;
- уругларны бот-тывынгыр, чогаадыкчы ажилдап өөрөдир.

Сайзырадыглыг:

- уругларның амыдыралче бот-тускайлаң медеделдиг көрүжүн хевирлеп, чогаадыкчыарга-шинээн сайзырадыр;
- аас болгаш бижимел чугааны делгеренгей, утказынга дүүштүр шын ажыглап, сайгарарын сайзырадыр.

Кижизидилгелиг:

- сагыш-сеткили байлак, мөзү-бүдүжү чаагай, эптиг-чөптүг;
- кижилерге, төрөөн черинге, бойдузунга ынак, хумагалыг;
- хамааты бот-меделери бедик, ада-чурт төөгүзүн үнелеп билир
- номчулгага сонuurгалдыг, чогаадыкчы езу- биле боданып, бодунуң туружун амыдыралдың кандыг-даа байдалында камгалап билир кижини кижизидер.

Планнаттыг түңнелдер (ФКӨС-түң негелделери-биле):

Предметтиг түңнелдер (предметные):

1. номчулганың теориялыг билиглери;
2. төрөөн чериниң төөгүзү;
3. номчулганын тывылганы;
4. номчулганың янзы-бүрү интеллектуалдыг оюннарның билиглери

Бот-тускайлаң түңнелдер:

1. мөзү-шынары бедик, бот-сайзыраңгай чогаадыкчы кылдыр ажилдап өөрөнгени;
2. ада-өгбезиниң төөгүзүн, чаагай чаңчылдарын билип чоруур кылдыр хевирлээри;
3. тыва чоннуң, күрүнениң төлээзи кылдыр санап, ооң улусчу ужурларын сагып, салгап кижизидери;

- 4.төрээн чуртунга, ие дылынга, чонунга хумагалыг, ынак болур;
- 5.бодунуң үзел-бодалын бот-тодарадып, бот-утлап, бот-сайзырадып билир;
- 6.чаа билиглер шингээдип алырын медреселдиг-биле угаап билир;
- 7.патриотчу тура-соруктут, күш-ажылга ынак, эртем-билигже чүткүлдүт, кадык амыдыралдыг болур

Метапредметтиг түңнелдер:

1. чүге өөренириниң сорулгаларын билип, ону янзы-бүрү аргалар-биле чедип алырын билир;
2. чидиг айтырыгларны чогаадыкчы арга-биле дилеп тывары;
3. кылыр чүүлүн сорулгазының аайы-биле күүседип, планнап, доозуп билир;
4. өөрөнгөн чүүлдерин системажыдып билир;
5. янзы-бүрү медээ алыр чүүлдерни тып билири (словарьлар, номнар, интернет четкизинде сайтылар, энциклопедиялар, библиотека, картотека, номчулга залы...)
6. кижиги бүрүзүнүң бодалын дыңнап, чөпшээрэжи, эдип билири;
7. коллективтиг ажилдажылга үезинде кылыр чүүлүн хуваап, демнежи, юодунуң үлүүн кирип, бот-боттарын хынажып билири;
8. тыва дылдың өске эртемнер-биле холбаалыын болгаш оон ужур-утказын билири;
9. тыва дылга хамаарышкан билиглерин билдиги ажыглап, бедик чугаа культуралыг болур.

Программаның утказы

«Номнуң өңнүктери» деп кичээлден дашкаар ажил-чорудулгага планнаттынган программа 68 шапка планнаттынган. Программа 1-4 класстын оореникчилеринин назы- харынга дууштур тургустунган. Неделяда 1 шак. Программа ниитизи-биле ургуларның ниити кругозорун, культуразын бедидип, дыл-домаан сайзыратпышаан, колдуунда янзы- бүрү оюннар хевиринге эртер.

Оореникчилерге хевирлеттинген турар ужурлуг билиглер:

1. Созулелдин утказын чугаалап билиринге чанчыктырар. Бойдуска хумагалыг болурун кижизидер.
2. Буянныг чорук кылган чылгычы кандыг аас-кежиктиг болганын болгаш чуге бо чечен чугааны ынчаар адаанын билиндирер.
3. Номчааш айтырыгларга харыылап ооренир. Утказын чугаалап, амыдырал-биле холбап билири.
4. Шулукутун утказын одуруглар аайы- биле сайгарып чугаалап ооренир. Авторнун чагыын сактып алыр.
5. Тыва улустун улегер домактарынга даянып алгаш уругларны шын сагылга-чурумга, чараш аажы-чанга ооредир.

Календарь-тематиктиг планнаашкын

№ Кичээл дин	Темалары	Уези		Немелде эдилге
		план	шын	
1,2	Камнаалынар! Ч.Кара-Куске.			
3	Торээн Тывам кижилери. В Саарымбуу			
4	Эрте бурун Тывам. Ч.Куулар.			
5	Чугаа сайзырадылгазы «Тыва дылын, тыва чонун, тыва черин-ожууннун уш дажы»			
6	Тывызыктар. Улегер домактар.Дурген чугаа			
7	КДН Шимченгир оюннар удээн чугаалар.			
8	Чоннун ырлары. Кожамыктар.			
9	Чугаа сайзырадылгазы. «Сагынгыр, гывынгырлар моорейи»			
10	Проект «Хойлуг кижичаас,инектиг кижича тодуг»			
11	Чанган куштар. С Сурун-оол			
12	КДН. Баштайгы сегиржип алыышкын. Х.Ойдан-оол.			
13	Кус. А.Пушкин (С.Самба-Людуп)			
14	Чогаадыг-чурумал «Куску арга».			
15	Камналга. Олег Сувакпит.			
16	Ундур имнедипкен. Э.Кечил-оол.			
17	КДН. Дуза када бергеним. С Сарыг-оол.			
18	Басня «Маргылдаа». К-Э. Кудажы.			
19	Эгерек биле эзирик. Х.Ойдан-оол.			
20	Бистин анчывыс. С.Тока.			
21	Кичээл-проект. Кушкартар. Л. Чадамба			
22	Чогаадыг «Куштар-бистин оннуктеривис»			
23	КДН. Куштар дугайында шулуктер номчуур			
24	Саржаг дажыглаан. С.Сарыг-оол			
25	Хортукке турлагжыыр. М.Эргеп.			
26	Анай. М.Эргеп.			
27	Кыжын. Л.Чадамба.			
28	Баштайгы хар. Х.Ойдан-оол.			
29	Олегтин онуктери. Х.Ойдан-оол.			
30	КДН. «Оттуг-Мыйыс» деп номдан чугаалар.			
31	Корунчук болгаш Сарбашкын. И.Крылов.			
32	Орге биле Куске. С.Сурун-оол.			
33	Кеземче. Э.Кечил-оол.			
34	Соокчугеш.Л. Толстой.(КЭ.Кудажы.)			
35	КДН. Басня.			
36	Чурек иштінде ок. К.Э. Кудажы.			
37	Эжеш куштар хоюспанар. С.Комбу.			
38	Кижича бойдустун толугу. С.Сарыг-оол.			

39	Хун. Ч.Ондар.			
40	Оннуктер. Е.Танова.Черликпен. С.Тока.			
41	Алдын-кушкаш. Ш.Суван.			
42	Шиижекчигеш. С.Сарыг-оол.			
43	Улуургак, билииргек дагаажык. К.Тюлюш			
44	Кызыгааржыга С.Сурун-оол.			
45	Эр кижинин чангыс состуу. А.Араапчор			
46	Стёпа акый биле Егор. С. Михалков.			
47	Чогаадыг «Мээн ачам»			
48	Ава дугайында сос. Е.Танова.			
49	Кырган- авам келди-ле! Е.Танова			
50	Чогаадыг «Алдын хун дег авалар».			
51	Уш чуул эртемниг оол.(Т.у.т.) Боралдай ашак. (Т.у.т.) Сыынак. (т.у.т.)			
52	Тоолду чуге чажырбазыл? (т.у.т.) Алдан ала чылгылыг Алаадай-Мерген. (т.у.т.)			
53	Изиг тулук уе. М.Пришвин. Ыглапкан хар. К.Ондар.			
54	Шортан мунган эзир. Борттут дилги. С.Пюрбю.			
55	Тергелиг аът. М.Олчей-оол. Хаважыгаш. О.Сувакпит.			
56	Моге Союспан. (Тоогу чугаа) Ийи кыс. Часкы.(Тоолчургу чугаалар)			
57	Оюннар. С.Сарыг-оол. Хуулгаазын кажыктарым. О.Сувакпит			
58	Адазынын айбызынга. Ивижилер оолдары. Л.Чадамба.			
59	КДН Хек. (ненец улустун тоолу)			
60	Чанагаш-оол.(Хакас улустун тоолу)			
61	Калдаракты азырап алганым. М.Кенин-Лопсан.			
62	Кирген кижээ. М.Олчей-оол			
63	Кызыл Сылдыс ордени. О.Сагаан-оол			
64	Адазынын дузалакчылары. Н.Ооржак.			
65	Чазый хырын башка халдаар. К.-Э.Кудажы.			
66	Бистин проективис. «Мээн ынак чогаал маадырым»			
67	Проект «Мээн ынак чогаалчым»			
68	Ниити катаптаашкын.			

Ооредилге методиктиг болгаш ажыглаар литературазы:

1. Н.Коңгар «2-3 класстарга класстан дашкаар номчулга ному», 2005ч.

2. Л.Чадамба «Чогаалдар чыындызы»

3. «Матпаадыр» /уругларга аас чогаалы/

4. «Тыва улустун тоолдары./ Тувинские народные сказки», для детей младшего и среднего школьного возраста, на двух языках, Кызыл, 2013ч.

5. Литературлуг номчулга ному, 4 класс